

Bijdrage aan consultatie voorgelegde Wet Toekomst Pensioenen

Inbreng

1. **Communicatie landelijke media en politiek**

- **Communicatie Landelijke media**

Volstrekt onvoldoende over zo'n belangrijk onderwerp als bij dit voorstel van wet is er nauwelijks media-aandacht. Voorbeeld in juni 2019 is aan de NOS-redactie gevraagd aandacht te schenken aan de uitwerking pensioenakkoord door niet alleen aandacht te geven aan minister Koolmees of de directeur DNB Klaas Knot maar ook bijvoorbeeld emeritus-hoogleraar Bernard van Praag, pensioendeskundige econoom Rob de Brouwer of hoogleraar Hans van Meerten te vragen hun visie te geven. Tot op de dag van vandaag geen reactie van de NOS ontvangen.

Conclusie het pensioenakkoord 2019 en de latere uitwerking vindt niet plaats onder objectieve media-aandacht en informatieverschaffing. Het volk moet rustig worden gehouden.

- **Communicatie binnen pensioenfondsen(en)**

Die is ontoereikend Met name de verantwoording van verantwoordingsorganen bij pensioenfondsen is onder de maat. Zeker geen communicatie vooraf met de achterban en geen volledige informatie achteraf. Dat was toch niet de bedoeling van de wetgever bij aanpassing?

- **Onwil en gebrek aan empathie**

Door onwil en gebrek aan empathie wordt er op geen enkele manier door overlegpartijen Ministerie SZW, Ministerie van Financiën, Werkgevers, Vakbonden, Pensioenfederatie en de Pensioenfondsen) in het pensioenoverleg en de media zoals het ANP, NOS gereageerd op vragen en tegenargumenten, anders dan een herhaling van uw eigenstandpunten.

2. **Financierbaarheid pensioenstelsel tweede pijler**

Vergrijzing bedreigt onze pensioenen niet, ook niet in 2050

- FTK en gemanipuleerde rekenrente. De sloopkogel van het huidige goedwerkende pensioenstelsel,

De rol van de rekenrente in de berekening van pensioenverplichtingen bij de vernieuwing van het pensioenstelsel is vervormd van een economische discussie tot een politieke discussie en ondemocratische besluitvorming. Er dient antwoord te worden gegeven of deze handelwijze in strijd is met de grondwet.

- Gevolgen adviezen Commissie Parameters (Dijsselbloem)

Onder andere de achterban van vakbonden en ouderenorganisatie zijn op het verkeerde been gezet, zeg maar misleid door dat de minister Koolmees en de onderhandelaars het nieuwe stelsel hebben verkocht onder het mom van er zal bij aanvaarding van het nieuwe stelsel veel minder gekort te hoeven worden. Het feit dat buiten dit alles om dezelfde minister een advies heeft overgenomen van de commissie parameters wat ervoor zorgt dat alleen op grond van deze ondemocratisch genomen beslissing de pensioenen wel degelijk gekort (kunnen) gaan worden. Omdat de rekenrente of de opvolger daarvan aanzienlijk omlaaggaat (Volksbedrog). De commissie parameters en de aan deze commissie gegeven taakopdracht dient met onmiddellijke ingang te worden opgeheven

3. Rol toezichthouder DNB

Uiterst dubieus is de rol van met name de DNB als zogenaamde onafhankelijk toezichthouder te noemen. Bovendien volstrekt ondemocratisch functionerend. Is en gaat nog steeds af op eenzijdige inbreng van met name Netspar, notabene door de overheid met publieke middelen in standgehouden adviesinstantie. Voorbeeld van de verwevenheid bij het elkaar toeschuiven van leuke banen waar de politieke partijen en de vakbonden goed van profiteren.

4. Rol Ministerie, Pensioenfederatie, Pensioenadviseurs Netspar, VU

De wetvoorbereiders gaan er in tegenstelling tot nu toe er van uit dat het pensioenresultaat onzeker is. Een enorme ongemotiveerde trendbreuk. Deze adviseurs hebben samen met beleidsambtenaren van het ministerie(s) tijdens de jarenlange voorbereiding daarbij het stelsel nodeloos complex gemaakt waarbij het met name voor de volksvertegenwoordiging niet mogelijk is een juiste afwegingen te maken en juiste besluitvorming te plegen. Dit is ook een bewijs waaruit de onbetrouwbaarheid van de overheid blijkt zoals bij de Toeslagenaffaire.

5. Overheadkosten Pensioenfondsen en beroepenveld

Hierbij het ABP als grootste pensioenfonds van Nederland (bijna 3 miljoen verplichte ex-deelnemers) als voorbeeld
Vanaf 1982 tot en met 1998 hebben de achtereenvolgende regeringen roofbouw gepleegd op het pensioenfonds ABP. Resultaat nu er is een debet van plus 35 miljard euro minder ter beschikking voor de oudedagsvoorziening van de hardwerkende ambtenaren zonder dat de volksvertegenwoordiging goed in de gaten had wat de consequentie daarvan zou zijn.

6. Politieke consequenties en Democratische rechtvaardiging

Dit is feitelijk niet aan de orde omdat politieke partijen na de verkiezingen compromissen sluiten resulterend in een regeerakkoord waarbij het draagvlak daarvoor bij hun ledenachterban in geen verhouding staat met de totale stemgerechtigde bevolking.

De Nederlandse Vakcentrales-Organisatie vertegenwoordigen minder dan 15 procent de Nederlandse bevolking alleen al om deze reden ontbreekt de legitimiteit van hun rol bij de aanpassing van een pensioenstelsel Ditzelfde is ook van toepassing op de legitimiteit indien besluitvorming plaatsvindt binnen de geregistreerde leden van politieke partijen.

7. Juridische houdbaarheid invaren bestaande contract(en)

- Ik wacht de uitspraak (12 februari 2021) van de Rechtszaak aangespannen door Stichting Pensioenbehoud-KBO-Brabant tegen de Nederlandse staat, zitting 27 november vorig jaar af. Ga ervan uit dat de Nederlandse Staat in het ongelijk zal worden gesteld Het volste vertrouwen in de zeer deskundige advocaten van de Stichting Pensioenbehoud-KBO-Brabant.

Landsadvocaat haalt streep door deel pensioenakkoord

- In het voorjaar van 2011 heeft de Landsadvocaat via het ministerie van Sociale Zaken aan de sociale partners doorgegeven dat “De pensioenregels kunnen niet met terugwerkende kracht worden veranderd”. Dat was een forse tegenvaller voor vakbonden en werkgevers die al sinds medio 2010

- onderhandelde over nieuwe pensioenregels. Werkgevers en vakbonden willen dat ook van kracht zijnde pensioenrechten onder nieuwe afspraken vallen.
- Er zijn WOB-bezwaren ingediend om het verbod op openbaarheid van de landsadvocaat op te heffen. Het ministerie van sociale zaken heeft deze verzoeken afgewezen met beroep op artikel 11, eerste lid, van de WOB (sub f. persoonlijke beleidsopvatting). Inmiddels is duidelijk (kindertoeslagenaffaire, voorjaar 2021) dat het kabinet dit verbod op niet openbaar maken heeft opgeheven. Hierbij het verzoek aan het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het advies van de landsadvocaat alsnog openbaar te maken.

Procederen is een recht. Ieder individu moet de kans krijgen om een besluit aan te vechten en aan de rechter voor te leggen.

- Dat de minister van sociale zaken en werkgelegenheid Koolmees (D66) een (tijdelijke) toegang tot de rechter ontnemt is een schending en het misbruiken van het grondrecht. Miljoenen gepensioneerden hebben geen directe inspraak gehad om hun pensioenrechten veilig te stellen. Het wordt ons letterlijk en figuurlijk door “door de strot ”geduwd. Wij leven in een democratie (althans gaan er nog vanuit) waarbij de grondrechten zijn vastgelegd in de Grondwet en die kunnen/ mogen niet in de Wet Toekomst Pensioenen worden aangetast. Ik teken dan ook bezwaar aan tegen het (tijdelijk) ontnemen van mijn grondrecht. Dat betekent dat ik met allerkracht het recht wil behouden om in het huidige stelsel – met een recht op een pensioenuitkering voor mij en mijn echtgenoot – te persisteren.

8. Conclusie

Bestaat er garantie dat deze stelselwijziging robuust en toekomstbestendig voor zeg 40 a’60 jaar stabiel is? Dit is volgens velen en mij vooralsnog het geval. Het wetsvoorstel dient uit zorgvuldigheid te worden teruggetrokken. Een nieuw en rechtvaardiger aanpassing van het pensioenstelsel dient met een (correctief) referendum of op een andere democratische wijze te worden voorgelegd

Het voorliggend wetsvoorstel is in strijd met artikel 1 de grondwet: Allen in Nederland worden in gelijke gevallen gelijk behandeld op welke grond dan ook. Voorbeeld ABP-deelnemers en gepensioneerden worden anders behandeld dan deelnemers aan pensioenfondsen in de banken en verzekeringssector, zie punt 6

9. Tot slot

Het probleem van het Nederlandse pensioenstelsel en DNB

Hoewel pensioenfondsen een tijdshorizon hebben van tientallen jaren en nu al voldoende geld in kas hebben (ultimo 2021 bijna 1700 miljard euro) en ook door premies en overige inkomsten de komende tientallen jaren nog zal worden aangevuld, verplicht DNB een extreem kort termijnbeleid, met een dagelijks fluctuerende rekenrente. Gevolg is dat de doelstellingen van een pensioenfond geheel ongeloofwaardig dagelijks moeten bewegen Pensioenfondsbesturen kunnen hier niets tegen in brengen omdat dezelfde DNB-invloed heeft op hun benoeming!

Daarmee is het ook duidelijk dat er een banencircus bestaat waarbij wij later de onderhandelaars van de vakorganisatie en politici in mooie posities in de publieke en particuliere sector terugzien

Er dient door de tweede kamer zo snel mogelijk een Parlementaire Ondervragings-commissie Pensioen te worden ingesteld. Er bestaan veel mistanden en er zijn veel aanwijzingen boven tafel dat (oud)kabinetsleden, ambtenaren, Kabinet De Nederlandse Bank (DNB), Netspar en pensioenfondsbesturen hebben samengewerkt om het pensioenstelsel schijnbaar onhoudbaar te maken.

De paragraaf 2.2 Vernieuwing van het pensioenstelsel uit het Regeerakkoord 2017-2021 (Vertrouwen in de toekomst!) VVD, CDA, D66 en de ChristenUnie (koehandel). Dient te worden teruggetrokken omdat een dergelijke majeure wijziging van het pensioenstelsel (kwaliteit van leven) geen of in onvoldoende mate bekend was of is bij de Nederlandse kiezers. Toen en nu ook weer is er bij de media geen of onvoldoende aandacht om de consequenties van het pensioenstelsel onder de aandacht van de kiezers te brengen (transparantie op inhoud en het proces).

Het alsnog terugtrekken van deze paragraaf is mogelijk omdat het kabinet Rutte III vanaf de start wijziging(en) heeft aangebracht.

Na de tweede kamer verkiezingen dit jaar dient er door de politieke partijen tijdens en na de formatie de kiezers meer worden betrokken bij het vormgeven van een nieuw pensioenstelsel dat kan steunen op een meerderheid van de Nederlandse bevolking.

Overigens ben ik voorstander van het aanpassen van het pensioenstelsel louter op grond van maatschappelijke veranderingen. De invoering daarvan mag niet gebeuren door dubieuze uitruil van niet uit te ruilen onderdelen en aanpassingen van het pensioenstelsel. Het Ministerie van SZW heeft hier geen goede Track Record.

Ik sta volledig achter de adviezen en standpunten met name tegen het afnemen van het individuele bezwaarrecht

Bijlagen:

- 1_van Meerten_Position Paper_Tweede kamer RTG pensioenakkoord_04-11-2020.pdf,
- 2_van Meerten_Aanvulling_Tweede kamer RTG pensioenakkoord EU pensioen_13-11-2020.pdf,
- 3_van Meerten_Bezwaar tegen afschaffen individ. bezw. recht_29-01-2021.pdf,
- 4_van Meerten_Reactie Leerstoelgroep RUU_EU pensioenrecht_09-02-2021.pdf,
- 5_Reactie internet consulatie J Hemmers van der Kamp_mod RL_03-02-2021.doc,
- 6_J Hemmers van der Kamp_Commentaar pensioenwet_27-01-2021
- 7_Drs J.B.J.Hattinga-Veschuere_Juridisch regering onjuist_Wijziging PW niet nodig.pdf
- 8_KBO-Brabant_Bezwaren tegen Wet Toekomst Pensioenen-11-02-2021.pdf

R. Lutgerhorst, 11 februari 2021.
rlutgerhorst.190216@gmail.com

Inbreng prof. mr. dr. H. van Meerten, hoogleraar Europees Pensioenrecht Universiteit Utrecht

Ronde tafel pensioenakkoord d.d. 4-11-2020

Hieronder volgen enkele aandachtspunten (met links naar artikelen) over het EU recht en het Pensioenakkoord. Hierbij wil ik de volgende zaken behandelen: 1) de verplichtstelling aan een Bpf (de grote verplichtstelling¹; 2) het invaren (het omzetten van oude rechten naar nieuwe rechten); en 3) de transparantie. Opgemerkt wordt dat er tal van EU rechtelijke problemen reeds onder het huidige stelsel bestaan, die 'getransponeerd' worden naar het nieuwe stelsel.

1. De verplichtstelling aan een Bpf lijkt om meerdere redenen niet houdbaar.

Ten eerste, los van het feit of de nieuwe premieovereenkomst wel voldoende 'solidariteit' bevat, is deze vorm van verplichtstelling een directe discriminatie naar nationaliteit waar zeer moeilijk een rechtvaardiging voor kan worden gevonden. De rechtvaardiging die is aangelegd in de zaken *Albany* c.s. ([C-67/96](#)) is niet bruikbaar bij de toets of discriminatie is geoorloofd.

<https://www.uu.nl/medewerkers/RestApi/Public/GetFile?Employee=22803&l=EN&id=494&t=f57070fcc5e947eba733137ff2894654>

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2752624

Ten tweede, de verplichtstelling – hetgeen een monopolie voor Bpf-en creëert - was er ooit voor bedoeld, kort gezegd, om een pensioen te bereiken wat niet door de markt kan worden aangeboden. Dat is allang niet meer zo. Integendeel zelfs. Bijvoorbeeld een PPI – uitvoerder van DC en sinds kort ook verantwoordelijk voor de uitkeringsfase – werkt vaak voor een fractie van de kosten van een verplicht gesteld Bpf. Moeten PPI's – en andere uitvoerders, zoals een APF- dan ook niet toegelaten worden als aanbidders van verplichtgestelde regelingen middels een Bpf?

Ten derde, garanties worden *de iure* volledig losgelaten in het nieuwe pensioencontract. Hoewel gezegd kan worden dat in het huidige pensioencontract deze garanties de facto ook niet bestaan², maakt de overgang naar DC-regelingen de onzekerheid omtrent de uitkomst wel een juridisch gegeven. Niet voor niets is door regering zelf³ – en ook de Hoge Raad⁴ – het verschil tussen DB en DC telkenmale de afgelopen jaren benadrukt.

¹ Op de 'kleine verplichtstelling' hebben mijn opmerkingen in beginsel geen betrekking.

² Dat er gekort mag worden maakt niet dat de pensioenregeling juridisch niet als een DB regeling kwalificeert.

³ <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/Kst-32043-228.html>

⁴ De HR: 'De hoogte van de pensioenuitkeringen die de deelnemers ontvangen, wordt in beginsel immers niet bepaald naar gelang de resultaten van de beleggingen van het Pensioenfonds, maar naar gelang het aantal dienstjaren bij de werkgevers en het bedrag van het gemiddeld verdiende loon (vgl. HvJ 7 maart 2013, *Wheels Common Investment Fund Trustees Ltd*, C-424/11, ECLI:EU:C:2013:144, V-N 2013/28.17, punt 27.' Zie:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2016:2786>

De waarde die het EU Hof lijkt te geven aan het *garanderen* van een bepaald minimumpensioenniveau, mag niet worden onderschat. Sterker nog, daar lijkt – naast de BTW vrijstelling - tevens de grote verplichtstelling aan te zijn opgehangen.

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2508821

2. *Invaren lijkt op gespannen voet te staan met EU recht.*

Ten eerste, door de regering is betoogd dat de toets onder het EVRM, of invaren Europeesrechtelijk is toegestaan, hetzelfde is onder het EU recht. Dat is onjuist. De rechtvaardigingsgrond voor de inbreuk op het eigendomsrecht (van DB naar DC) is onder het EU recht een andere dan onder het EVRM. Dat de toelichting bij het Handvest anders stelt, zegt niets: deze heeft geen juridische waarde. Bovendien, de EU rechtspraak is duidelijk anders dan die onder het EVRM. Met de overgang van DB naar DC wordt de 'wezenlijke inhoud van de pensioenrechten' aangetast. Dit criterium is nieuw en zeer recent aangelegd door het EU Hof in de zaak YS ([C-223/19](#)).

<https://www.uu.nl/opinie/update-het-pensioenakkoord-likt-een-feit-nu-het-verplicht-invaren-nog>

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3705557

Ten tweede, de regering wil invaren mogelijk maken via artikel 83 PW, het mechanisme voor collectieve waardeoverdrachten. Ook deze bepaling bevat een directe discriminatie naar nationaliteit en lijkt evenmin houdbaar, is mijn inschatting. Hierover ligt er al een klacht bij de Europese Commissie.

<https://www.uu.nl/opinie/de-grensoverschrijdende-collectieve-waardeoverdracht-overschrijding-van-de-europeesrechtelijke-grens>

3. *Transparantie*

Ten eerste, indien pensioenregelingen worden gewijzigd (van DB naar DC) kan de wijze waarop sociale partners een Bpf aanwijzen als verplichte uitvoerder zeer mogelijk getoetst worden aan de transparantie verplichting van artikel 56 VWEU (vrij verkeer van diensten). Verloopt dit proces wel 'open' voor andere (buitenlandse) aanbieders? Gezien de omstandigheid dat een verplichtstelling alleen aan een Nederlands Bpf kan plaatsvinden moet die vraag ontkennend worden beantwoord (zie met name het UNIS arrest, [C-24/15](#)).

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3714568

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3350970

Ten tweede, pensioenregelingen zijn complexe financiële producten. De huidige wijze van bescherming van de pensioenspaarder (indirect bijvoorbeeld middels het Verantwoordingsorgaan) voldoet niet. Met name niet in een stelsel waar alle risico's bij de deelnemer gelegd zijn. Het EU consumentenrecht, waar begrijpelijkheid voor de consument voorop staat, geldt ook voor pensioenregelingen.

<https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30040265/nieuwe-contract-vraagt-om-betere-bescherming-deelnemer>

Den Haag, 25 oktober 2020

Inbreng nadere punten pensioenakkoord

13 november 2020

***prof. mr. dr. H. van Meerten, hoogleraar Europees Pensioenrecht
Universiteit Utrecht***

Op 4 november 2020 vond in de Tweede Kamer een ronde tafel over het pensioenakkoord plaats. Uw Commissie verzocht mij om nadere duiding van een aantal punten die aandacht behoeven. Deze schets ik hieronder.

Mijn position paper

Wellicht ten overvloede wijs ik graag op mijn position paper die ik inbracht voor de hoorzitting. Deze bevat reeds de nodige aandachtspunten en links naar studies en onderbouwing. U treft mijn position paper hier aan: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3718586

Kernachtige samenvatting

De volgende punten vat ik graag nog eens kernachtig samen.

a) Houdbaarheid verplichtstelling

Als de twee nieuwe contracten worden ingevoerd verwacht ik binnen enkele maanden juridische procedures die de verplichtstelling bij bedrijfstakpensioenfondsen naar mijn mening met aanzienlijke kans van slagen laat vervallen. Kort gezegd, er is gerede kans dat de grote verplichtstelling zal verdwijnen. Dat komt door:

- Het gebrek aan 'solidariteit' in de (nieuwe) pensioenregeling;
- De omstandigheid dat de verplichtstelling bij een bedrijfstakpensioenfonds in strijd is met het EU beginsel van non-discriminatie waar zeer moeilijk een rechtvaardiging voor gevonden kan worden;
- Is verplichte deelname aan een Bpf dus nog wel in het belang van de deelnemer?

b) Invaren

Als pensioenfondsen besluiten tot invaren verwacht ik eveneens de nodige gerechtelijke procedures met gerede kans van slagen, omdat:

- Invaren middels artikel 83 jo. artikel 90a van de Pensioenwet naar mijn opvatting verboden onderscheid naar nationaliteit maakt;
- Het door de EU erkende recht op eigendom door het invaren wordt aangetast. In sommige omstandigheden is dat geoorloofd. Of en wanneer dat zo is, daar is een EU toets voor. Echter het is de vraag of door het individueel bezwaarrecht (tijdelijk) te schrappen, het invaren de EU toets (of het individu niet onevenredig zwaar wordt geraakt) haalt.

c) Procedures

- De vele procedures die ik verwacht kunnen via het EU Handvest direct aan de rechter – eventueel in kort geding - in Den Haag worden voorgelegd. Die gaan dus niet jaren duren zoals minister Koolmees aangeeft.¹ Binnen een paar maanden *kan* er uitkomst zijn.
- Groot verschil dus tussen het EVRM en het EU Handvest is: de fondsbesturen/sociale partners kunnen op grond van het EU Handvest direct aansprakelijk gesteld worden als blijkt dat zij – ten onrechte – hebben meegewerkt aan het invaren. In jargon heet dat: de directe horizontale werking van het EU Handvest.
- Dat maakt dat de lezing van de regering en ook wel te lezen in de literatuur (die lezing is: *i*) de kans is bijzonder klein dat het pensioenfonds aansprakelijk is door mee te werken aan invaren omdat artikel 1 EP EVRM geen horizontale werking kent en *ii*) het EVRM en het EU Handvest zijn in dit opzicht hetzelfde) in een ander daglicht moet worden geplaatst. De toetsing aan het eigendomsrecht – vis à vis een pensioenfonds – zal anders uitpakken dan een toetsing vis à vis een staat.

¹ Antwoord vraag 97. Zie:

<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-sociale-zaken-en-werkgelegenheid/documenten/kamerstukken/2020/07/10/antwoorden-op-kamervragen-over-pensioenakkoord>

d) Consumentenbescherming

- Van Stichting Instituut Gak heb ik mogelijkheden gekregen om de komende jaren onderzoek te doen naar consumentenbescherming bij pensioenregelingen (2^e en 3^e pijler). Mijn team en ik (oa. bestaande uit twee AIO's, An Wouters en Jorik van Zanden) zullen een EU rechtelijk kader ontwikkelen dat van toepassing is op pensioenproducten/regelingen.
- Daarbij kijken wij sterk naar het EU consumentenrecht. Immers, in een pensioenstelsel dat alle risico's bij de pensioenspaarder legt, moet de bescherming zeer goed geregeld zijn. Die bescherming is mijn inziens thans onvoldoende en de plannen van de regering voorzien niet in een verbetering. De huidige structuren volstaan niet meer.
- Ook zal de rol van sociale partners in de besturen van een pensioenfonds moeten veranderen. De manier waarop, bijvoorbeeld, een pensioenfonds dat als pensioenuitvoerder van een pensioenregeling wordt aangewezen, voldoet niet aan de EU eisen van transparantie.
- Voorts, de Raad van State schreef in 2012 al:²

'De gevolgen van het pensioenakkoord (...) overziend, is de Afdeling van oordeel dat de werkgever in de toekomst in beginsel alleen nog een eigen belang – de door hem te betalen bijdrage – zal hebben bij de totstandkoming van de pensioenregeling (...) en niet langer ook bij de uitvoering van de pensioenregeling. Immers, als de regeling tot stand is gekomen, staat zijn bijdrage vast en draagt hij verder geen risico (...). In dat licht kan de vraag gesteld worden of de rol van de sociale partners niet zou kunnen en moeten eindigen bij de totstandkoming van de pensioenregeling.'

Het onderscheid tussen de totstandkoming van de pensioenregeling als arbeidsvoorwaarde enerzijds en de uitvoering van die regeling, waarbij het risico daarvan bij de deelnemers en pensioengerechtigden komt te liggen anderzijds, leidt naar het oordeel van de Afdeling tot het uitgangspunt dat sociale partners niet langer deel uit maken van het bestuur van het pensioenfonds.'

² No.W12.11.0460/III.

Afsluitend

- Tot nadere toelichting ben ik graag bereid. Ik zou dringend willen adviseren deze juridische punten NIET te laten toetsen door een instantie waarvan medewerkers nauw betrokken zijn of waren bij de ontwikkeling van het pensioenakkoord. Bij uw proces ben en blijf ik graag betrokken.
- Ik kan u ondersteunen bij het realiseren van een daadwerkelijk toekomst vast en EU bestendig pensioenstelsel in Nederland.

Den Haag, 13 november 2020

WESTERBRINK

VAN: PROF. DR. MR. H. VAN MEERTEN (WESTERBRINK)
AAN: STICHTING PENSIOENBEHOUD
DATUM: 29-1-2021
BETREFT: ADVIES CONSULTATIE NIEUWE PENSIOENWET

Inleiding

- Deze bijdrage aan de consultatie over de toekomstige Pensioenwet ziet op de mechanismen voor de collectieve waardeoverdracht in de Pensioenwet. In deze bijdrage wordt gesteld dat het onderscheid tussen binnenlandse en buitenlandse waardeoverdrachten in strijd is met EU recht. Dat kan betekenen dat het artikel 83 Pensioenwet ongeldig is en dat het invaren ook niet via deze weg mogelijk is.

Artikel 83 en 90, 90a Pensioenwet

- De Pensioenwet kent een procedure voor Nederlandse (artikel 83 Pensioenwet) - en buitenlandse waardeoverdrachten (artikel 90(a) Pw). Deze bepalingen kennen verschillende procedures. Deze artikelen geven pensioenuitvoerders de mogelijkheid om medewerking te verlenen aan een collectieve waardeoverdracht.
- Kort gezegd, dit komt beneden uitbreid aan de orde, bevat artikel 83 Pw een individueel bezwaarrecht. Dit bezwaarrecht heeft niet als doel om de gehele overdracht tegen te houden, maar beperkt zich tot het individu dat bezwaar

gemaakt heeft.¹ Bovendien kan dit individuele bezwaarrecht volgens jurisprudentie niet overgeheveld worden naar de sociale partners.²

- Voor de definitie van ‘waardeoverdracht’ is artikel 1 van de Nederlandse Pensioenwet (Pw) relevant. Op grond van artikel 1 van de Pw wordt onder waardeoverdracht verstaan ‘iedere handeling waarbij de waarde van opgebouwde pensioenaanspraken of pensioenrechten wordt aangewend ten behoeve van: 1. andere pensioenaanspraken of pensioenrechten bij dezelfde of een andere pensioenuitvoerder, of 2. dezelfde aanspraken of pensioenrechten bij een andere pensioenuitvoerder’. Bij een collectieve waardeoverdracht wordt de waarde van de pensioenaanspraken en pensioenrechten van alle of een deel van deelnemers overgedragen.³
- Op grond van artikel 83 Pw kan een collectieve waardeoverdracht plaatsvinden op verzoek van de werkgever bij einde van de uitvoeringsovereenkomst, bij overgang van onderneming, bij een collectieve wijziging van de pensioenovereenkomst of in geval van een overdracht naar een andere collectiviteitskring in hetzelfde algemeen pensioenfonds.
- Voorwaarde voor het verwezenlijken van een collectieve waardeoverdracht in artikel 83 Pw is dat de (gewezen) deelnemers, gewezen partners of pensioengerechtigden geen bezwaren tegen de waardeoverdracht kenbaar hebben gemaakt jegens de pensioenuitvoerder nadat zij over het voornemen schriftelijk zijn geïnformeerd.⁴ Een collectieve waardeoverdracht van

¹ Kamerstukken II 2005/06, 30413, nr. 3, p.236.

² Hof 's-Hertogenbosch 3 maart 2009, LJN BH4945, PJ 2009/67.

³ Definitie volgens DNB. Zie de website van DNB, te bereiken via: <http://www.toezicht.dnb.nl/2/6/50-236754.jsp>

⁴ Artikel 83 lid 2 Pensioenwet.

pensioenafspraken is op grond van artikel 83 Pw dus niet mogelijk voor de deelnemers die tegen deze overdracht bezwaar hebben gemaakt.⁵

- Artikel 90 en 90a Pw gelden voor buitenlandse waardeoverdrachten. Artikel 90 verwijst naar artikel 83 Pw maar artikel 90a Pw stelt zwaardere eisen die niet voor een Nederlandse waardeoverdracht gelden.⁶
- Voor een grensoverschrijdende collectieve waardeoverdracht is goedkeuring van een tweederdemeerderheid van de deelnemers en gewezen deelnemers en een tweederdemeerderheid van de pensioengerechtigden die hebben gereageerd op een daartoe strekkend schriftelijk verzoek (hierna ook wel: 2/3 meerderheid-eis).
- De 2/3 meerderheids-eis geldt daarentegen niet voor een binnenlandse collectieve waardeoverdracht. Indien 2/3 tegenstemt gaat – in tegenstelling tot wat artikel 83 Pw inhoudt - de gehele waardeoverdracht niet door.

Invaren en het individueel bezwaarrecht

- Bij de transitie naar een nieuw pensioenstelsel en de overgang van uitkeringsregelingen naar premieregelingen worden ‘oude’ rechten, opgebouwd onder de uitkeringsovereenkomst, overgezet naar aanspraken onder een premieovereenkomst, met uiteraard meer onzekerheid over de uitkomst. Door deze overgang worden dus bestaande rechten omgezet, het zogenaamde ‘invaren’.

⁵ Voor de deelnemers die geen bezwaar hebben gemaakt gaat de waardeoverdracht wel door. Zie Kamerstukken II 2005/06, 30413, nr. 3, p. 236.

⁶ Zie ook advies van de Raad van State, Kamerstukken I 2018/19, 34934, nr. E.

- In principe is voor deze overgang toestemming van de deelnemer vereist, nu er een wijziging van het eigendomsrecht plaatsvindt. Deze wijziging, of overdracht naar een andersoortige regeling is onderhavig aan het regime van instemmingsrecht zoals vastgelegd in artikel 83 Pw.
- Inbreuken op eigendom – hetgeen een pensioenrecht is volgens Europese jurisprudentie – zijn in beginsel onder zeer strikte omstandigheden toegestaan (zie beneden). In het YS arrest (C-223/19) werd overwogen:

‘Niettemin moet elke beperking van het recht op eigendom – zoals uit punt 88 van het onderhavige arrest volgt – bij wet worden gesteld, de wezenlijke inhoud van dat recht eerbiedigen alsook met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel noodzakelijk zijn en daadwerkelijk beantwoorden aan doelstellingen van algemeen belang die worden erkend door de Unie.’⁷

- Met het arrest YS verduidelijkt het Hof dat ‘opgebouwde pensioenrechten’ en ‘indexatie’ volgens Unierecht⁸ – onder omstandigheden – als eigendomsrechten moeten worden aangemerkt. Ook ‘contractueel overeengekomen’ indexatie is een eigendomsrecht volgens het Hof. Hieronder kan ook een door sociale partners contractueel overeengekomen pensioenregeling vallen. Pensioenrechten vallen onder de bescherming van het eigendomsrecht en daarmee dus ook de in het Handvest neergelegde eigendomsbescherming.
- Nationaal is een inbreuk op artikel 20 Pw slechts toegestaan omdat artikel 83(2) Pw in een individueel bezwaarrecht voorziet.

⁷ C-223/19, overweging 92.

⁸ Onder het EVRM was dat al het geval. Zie: H. van Meerten, P. Borsjé, ‘Pension Rights and Entitlement Conversion (‘Invaren’): Lessons from a Dutch Perspective with Regard to the Implications of the EU Charter’, *European Journal of Social Security*, 2016, 18, 1.

- Teneinde gemakkelijker tot de stelselwijziging over te gaan, dat wil zeggen te voorkomen dat er individueel bezwaar gemaakt wordt is de regering voornemens volgens de concept-MVT het individuele bezwaarrecht buiten werking te stellen en te vervangen voor een collectief toestemmingsrecht, toe te kennen aan het Verantwoordingsorgaan of aan het belanghebbendenorgaan.
- Precies daarop richt zich ons bezwaar.

Strijd met EU-recht

- De Pensioenwet maakt met de invoering van de 2/3 meerderheids-eis een onderscheid tussen de grensoverschrijdende en de nationale waardeoverdracht, nu er een drempel wordt opgeworpen voor grensoverschrijdende waardeoverdrachten die niet geldt voor nationale waardeoverdrachten in artikel 83 Pw.⁹
- De goedkeuringseisen die gelden voor grensoverschrijdende waardeoverdrachten, maar niet voor binnenlandse waardeoverdrachten kunnen een belemmering vormen voor het vrije verkeer.¹⁰ Dit onderscheid kan op grond van EU-recht worden aangemerkt als een onderscheid op grond van ‘nationaliteit’ (van de pensioenregeling).¹¹
- Dit beginsel is ook – maar niet uitsluitend uiteraard¹²- vervat in artikel 21 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, maar dit artikel bevat geen uitzonderingsgronden. Artikel 21 lid 2 Handvest bepaalt dat ‘binnen de werkingssfeer van de Verdragen en onverminderd de bijzondere bepalingen

⁹ H. Van Meerten, M. Van Slagmaat, ‘Implementatie IORP II roept vragen op’, *Pensioen & Praktijk* 2017/2.

¹⁰ Zie uitgebreid: H. van Meerten, L. Geerling, ‘Build that wall’, *TRA*, 2019/2.

¹¹ Hoe deze wordt bepaald is te lezen in: H. van Meerten, ‘Pensionreform in the EU: recent developments after the implementation of the IORP Directive’, *Pensions: An International Journal*, 2009/14.

¹² Het is de rode draad van het EU recht. Het is het fundament van de ‘vier vrijheden’.

ervan, iedere discriminatie op grond van nationaliteit verboden is'.¹³ Dit grondrecht wordt als een algemeen beginsel van het recht van de Europese Unie beschouwd en heeft zogenoemde horizontale werking, dat wil zeggen dat het direct door een individu tegen een pensioenfonds kan worden ingeroepen.

- Artikel 21 van het Handvest vormt een bijzondere uitdrukking van het beginsel van gelijke behandeling en dit beginsel en het verbod van iedere discriminatie zijn twee benamingen van eenzelfde algemeen rechtsbeginsel, dat enerzijds verbiedt om vergelijkbare situaties verschillend te behandelen en anderzijds om verschillende situaties op gelijke wijze te behandelen, tenzij objectieve redenen een dergelijke behandeling rechtvaardigen.¹⁴
- Wanneer dit op het onderhavige geval toegepast wordt, dienen binnenlandse- en buitenlandse waardeoverdrachten op gelijke wijze te worden behandeld tenzij objectieve redenen een dergelijke behandeling rechtvaardigen.
- De vraag is derhalve of het onderscheid op grond van nationaliteit gerechtvaardigd kan worden.
- Volgens de regering is er geen sprake van een verboden onderscheid naar nationaliteit of een ontoelaatbare beperking van het EU recht. Volgens de regering heeft artikel 12 van de IORP II richtlijn specifiek betrekking op een grensoverschrijdende waardeoverdrachten en niet op binnenlandse waardeoverdrachten. Er is daarom volgens de regering sprake van ongelijke gevallen en dus zijn de vrij verkeerbepalingen niet relevant.¹⁵ Er is volgens de regering geen sprake van verboden onderscheid naar nationaliteit.

¹³ Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, 2012/C 326/02.

¹⁴ T-618/15, ECLI:EU:T:2017:821.

¹⁵ Uitgebreid: R. de Greef, H. van Meerten, J. van Zanden, 'Transitie onder het nieuwe pensioencontract: overschrijding van de Europeesrechtelijke grens?', *TPV*, 2020/48.

- Deze lezing van de regering kan niet gedeeld worden. Zoals de EU Hof duidelijk maakt, kunnen rechtvaardigingen van inbreuken op het EU recht met een ‘algemeen belang’ exceptie gerechtvaardigd worden. Mits de maatregel niet discrimineert naar nationaliteit. En dat is hier wel het geval.
- Directe discriminatie kan slechts gerechtvaardigd worden door de openbare orde, openbare veiligheid en volksgezondheid.
- Non-discriminatoire maatregelen zijn slechts toegestaan wanneer zij (1) zonder discriminatie worden toegepast; (2) hun rechtvaardiging vinden in dwingende redenen van algemeen belang; (3) geschikt zijn om het nagestreefde doel te verwezenlijken en (4) niet verder gaan dan nodig is om het doel te bereiken. Deze voorwaarden worden in de literatuur aangeduid met de term ‘rule of reason’.
- Directe discriminatie naar nationaliteit tussen EU landen kan in beginsel niet met een ‘rule of reason’ of algemeen belang exceptie worden gerechtvaardigd onder Unierecht.
- De eisen omtrent nationale en grensoverschrijdende waardeoverdrachten moeten gelijk worden getrokken, om een mogelijke schending van het EU-recht te voorkomen.

Conclusie en gevolg

- Artikel 83 Pw is in strijd met EU recht en het tijdelijk schrappen van het individueel bezwaarrecht eveneens.
- De rechter kan een deel van de pensioenwet buiten toepassing verklaren. Het zou *in casu* kunnen betekenen dat bestaande (nationale en internationale) waardeoverdrachten niet kunnen worden uitgevoerd. Daarmee zou ook het invaren – dat middels artikel 83 Pw – wordt vormgegeven onmogelijk worden gemaakt.
- De Europese Commissie heeft inmiddels een klacht¹⁶ in behandeling over de regeling van collectieve waardeoverdrachten. Ook binnen de literatuur is de eensgezindheid over de houdbaarheid van de verzwaarde bepaling bij grensoverschrijdende collectieve waardeoverdracht in twijfel getrokken.¹⁷ Zo hebben prof. Van Meerten en prof. Lutjens bedenkingen naar voren gebracht bij de juridische houdbaarheid c.q. verenigbaarheid met het EU-recht van de ‘tweederdemeerderheidseis’.¹⁸

¹⁶ De klacht is geregistreerd als CHAP(2019)03437.

¹⁷ Zie de hier aangehaalde literatuur en E. Lutjens en B. Dieleman, ‘Grensoverschrijdende waardeoverdracht van pensioen: zijn Nederlandse regels in strijd met EU-recht?’, Tijdschrift voor Arbeidsrecht in Context, Nr. 2 juli 2020, p. 65-76, R.M.J.M. de Greef en M. Grashoff, ‘Collectieve waardeoverdracht: over de grens’, *TPV* 2019/4, p. 19, R. Veugelers e.a., ‘Waardeoverdracht op de schop door Europese richtlijn’, *PM* 2017/119.

¹⁸ Zie de bijlagen bij Kamerstukken I 2018/19, 34 934, B

- Tot slot, zoals De Greef, Van Meerten en Van Zanden stellen in hun artikel in TPV, liggen claims van deelnemers op de loer:¹⁹

‘Dat zou bijvoorbeeld tot claims van belanghebbenden kunnen leiden ingeval zij bij liquidatie van hun pensioenfondsen niet in de gelegenheid zijn gesteld om in te stemmen met collectieve waardeoverdracht aan een ander Nederlands pensioenfonds.’

- Om deze claims te voorkomen kan worden nagedacht over een alternatief voor invaren. Deze ligt mogelijk in de pensioenbewaarder ex 124a Pw.²⁰ Dit is – zoals een onderzoek door minister Koolmees uitwees – een soort ‘sterfhuisconstructie’ die bij hervormingen in het buitenland gebruikelijk is.²¹

¹⁹ Op. cit.

²⁰ Zie bijvoorbeeld: <https://www.linkedin.com/pulse/invaren-de-pensioenbewaarder-hans-van-meerten/>

²¹ FD, 24/1/2021, ‘Waardoor pensioenhervormingen zo vaak mislukken: lessen voor Nederland’.

*Reactie Leerstoelgroep Europees pensioenrecht UU op de internetconsultatie
Concept Wet Toekomst pensioenen.*

9-2-2021

Prof. dr. H. van Meerten, mr. A.K.R. Wouters en mr. J. van Zanden

- *Wij hebben al de nodige inbreng voor het nieuwe pensioenstelsel geleverd. Zo zijn er reeds verschillende 'position papers' verschenen en toegelicht in de Tweede Kamer.*
 - https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3718586
 - https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3729953
- *Hier willen een ander fundamenteel punt belichten: de 'Governance'. In het concept 'Wet toekomst pensioenen' en de bijhorende Memorie van Toelichting (MvT) is er te weinig aandacht voor dit onderwerp. Graag geven wij enkele aandachtspunten mee.*

De invulling van Governance volgens het concept Wet toekomst pensioenen en de bijhorende MvT

- In hoofdstuk 7 wordt het thema Governance in het nieuwe stelsel besproken. Het uitgangspunt hierbij is dat het nieuwe pensioenstelsel geen wijzigingen beoogd in de bestaande verantwoordelijkheidsverdeling tussen sociale partners en pensioenuitvoerders.
- In het nieuwe stelsel:
 - Blijven sociale partners betrokken bij het besluitvormingsproces met betrekking tot de arbeidsvoorwaarde pensioen.
 - Is het in beginsel aan de werkgevers voorbehouden om de pensioenregeling bij een pensioenuitvoerder onder te brengen bij niet-verplichtgestelde regelingen.
 - Blijft het pensioenfonds verplicht om verantwoording af te leggen over haar handelen, het uit te voeren beleid en beleidskeuzes aan het verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan. Deze organen hebben advies-en goedkeuringsrechten. De vormgeving van het huidige intern toezicht blijft in stand.

- Omdat deze elementen niet wijzigen, zo is het standpunt in de MvT, behoeft de Governance structuur niet gewijzigd te worden. Wel dienen partijen en pensioenfondsen vanuit hun verantwoordelijkheid oog te houden voor de gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel en het uitvoeren van *sec* premieregelingen, aldus de MvT.
- In hoofdstuk 6 is er aandacht voor partijen binnen de bestaande verantwoordelijkheidsverdeling tijdens de transitie. Hierin valt op:
 - De bestaande verantwoordelijkheidsverdeling blijft gehandhaafd maar de rol van de pensioenuitvoerder breidt uit.
 - De pensioenuitvoerder wordt verantwoordelijk voor het bieden van hulp bij het maken van de keuze van de deelnemer – wij spreken overigens liever van pensioenspaarder - voor de nieuwe pensioenregeling (ondanks het feit dat het initiatief hiervoor bij de werkgever blijft liggen).
 - De pensioenuitvoerder een faciliterende en uitvoerende rol als het gaat om het aanleveren van berekeningen voor de premiedoelstelling en premie. Dit gebeurt op basis van de vooraf vastgestelde risicohouding en het beleggingsbeleid.

Onze reactie is als volgt

- Wij betwisten op zich niet dat de verantwoordelijkheidsverdeling in de fase van de totstandkoming van de arbeidsvoorwaarde pensioen behouden kan blijven. Wel plaatsen wij vraagtekens bij de volgende punten:
 - Bij een paritair bestuur zijn sociale partners onderdeel van het pensioenfonds. In de ‘oude situatie’ werd dit gerechtvaardigd door het feit dat zij een belangrijke rol spelen in de totstandkoming van de arbeidsvoorwaarde pensioen en vanwege de kenmerken van ‘solidariteit’. Opgemerkt moet worden dat deze solidariteitskenmerken niet vastomlijnd zijn en niet gebaseerd zijn op een vaststaande wettelijke norm. De juridische invulling van het begrip solidariteit is op hoofdlijnen te vinden in de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de EU.
 - Daar de arbeidsvoorwaarde pensioen vrijwel uitsluitend een ‘uitkeringsovereenkomst’ betreft onder het ‘oude’ stelsel, verandert dit in het nieuwe stelsel. Het nieuwe contract wordt een premieovereenkomst.
 - Er wordt in het nieuwe pensioencontract weliswaar gesproken over ‘collectiviteit’ en ‘solidariteit’, maar gezien het risico nu (ook expliciet) bij de individuele pensioenspaarder komt te liggen en niet langer, of althans in zeer beperkte mate, bij het collectief, moet de vraag gesteld worden op welke wijze de aanwezigheid van de sociale partners in de Governance structuur passend is. In de MvT wordt hier te snel aan voorbij gegaan, mede gezien de functie van een gedegen Governance, waaronder besluitvorming van pensioenfondsen.

- De feitelijke situatie van een pensioenspaarder in het nieuwe stelsel ziet er als volgt uit:
 - ✓ Een pensioenspaarder maakt deels zelf keuzes over de *wijze* van opbouw van zijn pensioenvoorziening middels de werkgever;
 - ✓ Een pensioenspaarder heeft nauwelijks keuzerecht over de *aard* van de pensioenregeling;
 - ✓ Gedurende de transitieperiode is het de taak van de pensioenuitvoerder om de pensioenspaarder te begeleiden in het maken van keuzes.
 - ✓ Ondanks de mogelijkheid om risico's af te schermen bij een pensioenfonds, blijft de pensioenspaarder verantwoordelijk voor het dragen van de risico's.
- Opvallend is de wijze waarmee de regering over deze bezwaren heenstapt. Immers was het de Raad van State in 2012 die het volgende opmerkte:¹

'De gevolgen van het pensioenakkoord (...) overziend, is de Afdeling van oordeel dat de werkgever in de toekomst in beginsel alleen nog een eigen belang – de door hem te betalen bijdrage – zal hebben bij de totstandkoming van de pensioenregeling (...) en niet langer ook bij de uitvoering van de pensioenregeling. Immers, als de regeling tot stand is gekomen, staat zijn bijdrage vast en draagt hij verder geen risico (...). In dat licht kan de vraag gesteld worden of de rol van de sociale partners niet zou kunnen en moeten eindigen bij de totstandkoming van de pensioenregeling. Het onderscheid tussen de totstandkoming van de pensioenregeling als arbeidsvoorwaarde enerzijds en de uitvoering van die regeling, waarbij het risico daarvan bij de pensioenspaarders en pensioengerechtigden komt te liggen anderzijds, leidt naar het oordeel van de Afdeling tot het uitgangspunt dat sociale partners niet langer deel uit maken van het bestuur van het pensioenfonds.'
- In deze kritiek staan wij dus niet alleen. De regering zou meer tekst en uitleg moeten geven over de gekozen weg en niet volstaan met het zonder meer behouden van de huidige verantwoordelijkheidsverdeling binnen pensioenfonds.
- Met een wijziging en omzetting van een pensioensysteem met *grosso modo* 1600 miljard euro 'in kas', zou de regering aan (ten minste) één van de meest fundamentele aspecten van bescherming van de pensioenspaarder meer aandacht moeten geven.
- De kruik gaat zolang te water, tot zij breekt.

¹ No.W12.11.0460/III.

Onderzoek Stichting Instituut Gak

Van Stichting Instituut Gak hebben mogelijkheden gekregen om de komende jaren onderzoek te doen naar consumentenbescherming bij pensioenregelingen. Gezien de toenemende EU (financiële) wetgeving (PEPP, IORP, SFDR, PRIIP, GDPR, etcetera), zullen wij een EU rechtelijk kader ontwikkelen dat van toepassing is op pensioenproducten/regelingen. Daarbij kijken wij sterk naar het EU consumentenrecht. Immers, in een pensioenstelsel dat alle risico's bij de pensioenspaarder legt, moet de bescherming zeer goed geregeld zijn. Die bescherming is thans onvoldoende en de plannen van de regering voorzien niet in een verbetering. De huidige structuren volstaan niet meer.

Consultatie Wet toekomst pensioenen, R. Lutgerhorst.

Graag verneem ik uw reactie op onderstaande aannames op het wetsvoorstel.

De volgende doelstellingen worden genoemd voor het nieuwe pensioenstelsel:

1. Transparanter en persoonlijker pensioenstelsel
2. Een minder snel stijgende AOW-leeftijd
3. Beter pensioenafspraken voor mensen met zware beroepen
4. Extra keuze recht voor iedereen bij pensioen
5. Beter nabestaandenpensioen
6. Verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen.

De doelstellingen 2 t/m 6 kunnen op eenvoudige wijze in het huidige pensioenstelsel ingepast worden of zijn daar zelfs al in geregeld.

Doelstelling 1 hier voldoet de voorstelwet niet.

Deze wet t.a.v. punt 1, dient afgewezen te worden.

De belangrijkste doelstelling ontbreekt: het realiseren van een inflatiebestendig pensioen.

De oorzaak hiervan is de in 2007 ingevoerde risicovrije rekenrente.

Zie onderstaande tabel.

Mutatie dekkingsgraden in %-punten in 2008 t/m 2019 als gevolg van (jaarverslagen):

	ABP	PfZW\
Dekkingsgraad 31 december 2007	140,0%	147,6%
Gevolg van de risicovrije rekenrente -	93,0% -	108,6%
Overrendement	61,8%	64,4%
Toename levensverwachting	- 8,3% -	8,0%
Overige -	2,7%	3,8%
Dekkingsgraad 31 december 2019	97,8%	99,2%

Er is toch geen discussie nodig?

De invoering van de risicovrije rekenrente in 2007 heeft de lage dekkingsgraden veroorzaakt en niet de toename van de levensverwachting, de vergrijzing of slechte beleggingsresultaten/economische ontwikkelingen/kredietcrisis, etc.

De voorbereidingen tot het besluit, zonder een gelijkwaardige inspraak van de gepensioneerden toe te staan lijkt een staaltje van illegale macht toe-eigening van de overheid.

Bron:

Naam J Hemmers van der Kamp
Plaats Oldenzaal
Datum 3 februari 2021

Commentaar pensioenwet

Door de Vereniging van Thales gepensioneerden (VVSPTN)

januari 2021

Auteur E. Stolp, Werkgroep pensioenen van de VVSPTN

Inleiding

Op de website van het ministerie van SZW worden de volgende doelstellingen genoemd voor het nieuwe pensioenstelsel:

1. Transparanter en persoonlijker pensioenstelsel
2. Een minder snel stijgende AOW-leeftijd
3. Betere pensioenafspraken voor mensen met zware beroepen
4. Extra keuze recht voor iedereen bij pensioen
5. Beter nabestaandenpensioen
6. Verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen.

Is nu dit wetsontwerp noodzakelijk om deze doelen te bereiken?

De AOW-leeftijd had ook in het bestaande pensioensysteem aangepast kunnen worden.

Vroegpensioen voor mensen met zware beroepen kan in de CAO worden geregeld net als de vroegere VUT-regelingen.

Een uitkering ineens had ook prima in de bestaande pensioenregelingen ingepast kunnen worden.

De huidige pensioenwet biedt voldoende mogelijkheden voor een goed nabestaandenpensioen. Ook het voorgestelde systeem van risicodekking in plaats van kapitaaldekking tijdens de opbouwfase past goed in de huidige pensioenwet.

Een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen is geen ouderdompensioen en had ook zonder wijziging van de pensioenwet ingevoerd kunnen worden.

Voor de doelstellingen 2 tot en met 6 is deze aanpassing van de pensioenwet dus niet nodig.

Blijft doelstelling 1 over. Ook hier voldoet deze wet niet. De voorgestelde oplossing met beschermingsrendement, overrendement en actuariel rendement, met per leeftijdscohort andere parameters is onnodig ingewikkeld en niet transparant. Het is voor individuele deelnemers onmogelijk om te beoordelen of ze het goede rendement hebben gekregen. Het nieuwe stelsel wordt wel individueler, maar aangezien het gezamenlijk delen van risico's nu juist het doel van een pensioenverzekering is, valt te betwijfelen of dit wel een voordeel is.

Dit wetsontwerp tot aanpassing van het huidige pensioenstelsel gaat er van uit dat belangentegenstellingen tussen generaties het grootste probleem van het huidige pensioenstelsel zijn. Dit idee leeft sterk bij een aantal politici en 'deskundigen'. Voor de rest van Nederland is het probleem echter dat de pensioenen en pensioenrechten

nu al meer dan 10 jaar niet worden geïndexeerd en dus structureel achterblijven bij de inflatie.

Het grootste probleem van het huidige pensioenstelsel is de onderdekking waardoor er geen prijscompensatie gegeven kan worden en er zelfs kortingen dreigen. Deze onderdekking is geen gevolg van slechte beleggingsresultaten. Het totale pensioenvermogen is de afgelopen 10 jaar meer dan verdubbeld in een situatie waarin de premie-inkomsten niet veel hoger waren dan de uitkeringen. Dit komt overeen met een gemiddeld rendement van meer dan 7% per jaar.

De problemen zijn veroorzaakt door de fictie dat het pensioen een gegarandeerde uitkering is en dat de toekomstige verplichtingen gewaardeerd moeten worden met de risicovrije rente van staatsleningen. Een commerciële levensverzekering is een gegarandeerde nominale uitkering die niet gekort mag worden. Als het geld er niet is gaat de verzekeraar failliet. In de pensioenwet staat echter expliciet dat bij onderdekking de pensioenen gekort kunnen worden. Een pensioenfonds heeft niet als doel een vaste nominale uitkering te geven maar om een waardevast pensioen te geven dat de inflatie kan volgen. Daarbij hoort dat er ook in zakelijke waarden en vastgoed wordt belegd. Daarom is het redelijk dat toekomstige uitkeringen ook worden gewaardeerd op basis van het rendement van de werkelijke beleggingsmix. Maar nu is de vreemde situatie dat verzekeraars die een gegarandeerde uitkering beloven, op grond van Europese toezichtregels een hogere rekenrente mogen hanteren dan pensioenfondsen die een onzekere uitkering bieden. Als de rekenrente wordt aangepast aan de economische werkelijkheid zou er geen pensioenprobleem zijn.

De conclusie is dus dat voor 5 van de 6 doelstellingen, aanpassing van het huidige pensioenstelsel helemaal niet nodig is en dat de overblijvende doelstelling de echte problemen in de pensioensector niet aanpakt. Invoering van deze wet gaat honderden euro's per deelnemer kosten aan consultants, administratie, IT en bureaucratie, dit ten koste van het pensioen.

Deze wet verdient het dus om afgewezen te worden.

Algemeen commentaar op het wetsontwerp

- Hoe is het zo gekomen?
 - **Tot 2006** hadden de meeste pensioenregelingen een **eindloonsysteem** en werden de pensioenen jaarlijks aangepast aan de inflatie. Voor de gepensioneerden met de prijsindex, voor de actieven met de loonindex. Iedereen betaalde eenzelfde percentage premie. Omdat je premie betaalde over je huidige salaris, maar pensioen opbouwde over je toekomstige, hogere, salaris, werden de jongere deelnemers goed gecompenseerd voor de langere beleggingstermijn van hun bijdrage. Dit werkte ook nog voor de 45+ deelnemers die geen carrière meer maakten omdat hun pensioenrecht werd verhoogd met de loonindex die gemiddeld ½% tot 1% hoger is dan de prijsindex.

Volgens de politiek was dit systeem erg oneerlijk en er werd zwaar druk uitgeoefend op de pensioenfondsen om over te gaan om het **middellood systeem**. Zodra dit was gelukt in 2006, begonnen diezelfde politici te klagen dat het nieuwe systeem oneerlijk was omdat jongeren tekort werd gedaan.

- **Voor 2006** werden toekomstige pensioenverplichtingen contant gemaakt met een **rekenrente van 4%**. Die 4% was een uitermate prudente inschatting van het rendement op het belegde vermogen. Hoewel expliciet in de wet staat dat een pensioenfonds, in tegenstelling tot een verzekering, geen gegarandeerde uitkering biedt, bij een tekort mag het fonds de pensioenen verlagen, **besloot de DNB in strijd met de Europese regelgeving dat de discontovoet voortaan op de actuele rente gebaseerd moest worden**. Hierdoor werden de pensioenen ineens afhankelijk van een volatiele rentestand. Hoewel het pensioenvermogen sinds 2008 meer dan verdubbeld is, hebben we nu ineens grote tekorten. Hoewel het gemiddelde jaar rendement op de pensioenbeleggingen vanaf 2008 tussen de 7% en 10% ligt worden de deelnemers nu **afgerekend op het rendement van staatsleningen van ongeveer 0%**.

- **Individueel of collectief**

Een bankrekening is een individueel vermogen, de bank moet ervoor zorgen dat de vermogens van verschillende rekeninghouders niet vermengt raken. Een verzekering werkt altijd met een collectief vermogen. De ontvangen premies worden uitgekeerd aan de deelnemers die de verzekerde schade hebben gehad. De andere deelnemers krijgen niets. Herverdelen is dus juist de doelstelling van een verzekering.

Pensioen is een verzekering tegen lang leven. Het pensioenvermogen van de kortlevers wordt uitgekeerd aan de langlevers. Maar in dit wetsontwerp wordt pensioen als een bankrekening behandeld waarbij herverdeling tussen deelnemers juist voorkomen moet worden.

Uitgangspunt voor dit wetsontwerp zijn de individuele pensioenpotjes. In de opbouwfase is hier nog wel iets voor te zeggen, maar in de uitkeringsfase is een individuele pensioenrekening een onzinnig idee. Doel van een pensioenregeling is juist het delen van het langlevens risico. De opzet van een individuele pensioenpot die in een eindig aantal jaren wordt leeg getrokken is daarmee in strijd. In de uitkeringsfase van een pensioen is er altijd sprake van een collectief vermogen.

- **Beleggingsrisico en inflatierisico**

Het hele wetsontwerp gaat ervan uit dat het beleggingsrisico het grootste gevaar is voor het pensioen. Via allerlei maatregelen wordt gestuurd op het verminderen van het beleggingsrisico en het zekerstellen van een nominale uitkering. Bij de lange looptijd van gemiddeld 40 jaar tussen start deelname en pensionering en van 20 jaar tussen pensioendatum en overlijden is het inflatierisico echter veel groter dan het beleggingsrisico. De pensioenkortingen in 2013 lagen tussen 3% en 7%. De indexatie achterstand is meer dan 15%.

In dit wetsontwerp is er onvoldoende aandacht voor het opvangen van het inflatierisico. Door het individualiseren van het pensioensysteem wordt het beleggingsrisico voor de deelnemer groter gemaakt. Dit wordt voor de ouderen opgevangen door verplicht beleggen in renteloze staatsleningen waardoor juist het inflatierisico wordt vergroot.

- **Jong versus Oud**

Het hele wetsontwerp gaat uit van de gedachte dat jongeren in het huidige pensioenstelsel benadeeld worden omdat ze voor de ouderen moeten betalen. Dit is aantoonbaar onjuist: **de dalende rekenrente heeft juist geleid tot een vermogensverschuiving van een paar honderd miljard van de oudere deelnemers (actief en gepensioneerd) naar de jongere deelnemers.** Doordat de rekenrente voor het vaststellen van de premie veel hoger is dan de rekenrente voor het vaststellen van de uitkeringen, wordt bovendien nog steeds een kwart van de pensioenopbouw voor de actieven betaald door de oudere deelnemers en gepensioneerden. De premie dekkinggraad voor de Nederlandse pensioensector ligt onder de 75%. De eenvoudigste manier om een einde aan deze discussie te maken is **het opsplitsen van het pensioenvermogen in een deel voor de gepensioneerden en een deel voor de actieven.** Met twee gescheiden vermogens die ieder hun eigen beleggingsbeleid kunnen voeren is het zeker dat er geen waardeoverdrachten tussen generaties plaatsvinden. **De voorstellen uit het wetsontwerp met ingewikkelde en ondoorzichtige verdeelregels voldoen hier niet aan.**

- **Eigen keuze en eigen verantwoordelijkheid**

In dit wetsvoorstel worden de deelnemers niet serieus genomen. Enerzijds moeten de pensioenfondsen veel energie steken in het vaststellen van de risicohouding van hun deelnemers. Maar anderzijds weet de overheid het beter en schrijft voor hoeveel risico de gepensioneerden mogen nemen. In de opzet van de wet is leeftijd de enige factor bij de risico bereidheid. **Alle deelnemers worden ongeacht hun eigen voorkeur in leeftijdscohorten samengeperst.**

Als de overheid het weer zoveel beter weet, kan er veel bestuurlijke drukte worden voorkomen door het meten van de risicohouding maar achterwege te laten. En als de overheid het beleggingsbeleid voorschrijft, hoort zij ook garant te staan voor de financiële risico's inclusief het inflatierisico.

- **Integrale afweging van lusten en lasten**

Het wetsontwerp maakt een integrale afweging van lusten en lasten onmogelijk. De sociale partners beslissen over de premie en de pensioenambitie. Maar de deelnemers en de overheid beslissen via de risicohouding over het beleggingsbeleid. **Een integrale afweging van kosten, ambitie en risico is daardoor niet mogelijk.** Dit is een fundamenteel gebrek in de Governance van het stelsel.

- **Eenvoud**

Er is beloofd dat het nieuwe stelsel eenvoudiger en doorzichtiger zou zijn. De verdeelregels voor het rendement op het vermogen zijn echter uitermate

ingewikkeld en ondoorzichtig. **Door het vermengen van rendementen op de beleggingen en actuariële resultaten (sterftewinst) is de jaarlijkse toedeling van het rendement alleen door de actuaris te volgen.** Omdat iedere deelnemer, afhankelijk van zijn leeftijd een ander rendement krijgt voorgespiegeld wordt collectieve actie en belangenbehartiging van de deelnemers onmogelijk gemaakt. Met deze opzet kunnen de deelnemers onmogelijk beoordelen of eventuele kortingen wel of niet terecht zijn. Ook kan het zijn dat de ene leeftijdsgroep gekort wordt terwijl de andere groep juist extra indexatie krijgt. **Het wantrouwen in het pensioensysteem zal hierdoor toenemen.**

- **Verdeelregels**

De verdeelregels voor het beleggingsrendement maken het voor het pensioenfonds onmogelijk het inflatierisico voor de gepensioneerden af te dekken. Bij oplopende inflatie zijn er forse rendementen op inflation linked bonds en vastgoed te verwachten. **De verdeelregels uit dit wetsontwerp kennen deze rendementen echter automatisch als overrendement toe aan jongeren.** De gepensioneerden worden afgescheept met het door de DNB vastgestelde rendement op renteloze staatsleningen. De constructie met beschermingsrendement en overrendement die niet berust op de economische werkelijkheid maar op de door de DNB vastgestelde parameters, maakt het stelsel nodeloos ingewikkeld. **Het belemmert ook de introductie van nieuwe financiële instrumenten om rente-, beleggings- en inflatierisico af te dekken omdat rendementen uit deze instrumenten door de DNB als overrendement worden gezien en dus worden toegeedeeld aan de jongere deelnemers in plaats van aan de groep waarvoor ze bedoeld zijn.**

De enige eerlijke werkwijze is om aan iedere deelgroep het rendement toe te kennen dat er werkelijk op hun deel van de beleggingen is gemaakt. Deze werkelijke rendementen staan geheel los van de rente op risicovrije staatsleningen die de DNB hanteert.

- **Ex-ante herverdelingen**

Het wetsontwerp stelt ten doel te hebben om ex-ante **waardeoverdrachten tussen generaties te voorkomen.** De regelgeving uit dit wetsontwerp schrijft echter juist een aantal ex-ante herverdelingen voor:

- **De compensatie voor het afschaffen van de doorsnee premie moet uit het pensioenvermogen betaald worden.** Dit is een forse vermogensverschuiving van de 50+ en gepensioneerde deelnemers naar de deelnemers van 30 tot 50 jaar.
- **Het pensioenfonds mag ten behoeve van de jongere deelnemers met geleend geld gaan beleggen.** Deze lening wordt tegen een niet-marktconforme risicovrije rente verleend door de andere deelnemers. Ook moeten de andere deelnemers een gratis put optie op deze beleggingen verlenen om te voorkomen dat de jongere deelnemers bij koersdalingen met een negatief resultaat blijven zitten.
Dit is dus een ex-ante herverdeling van oud naar jong.

- **De rekenrente bij het omzetten van het kapitaal in een pensioenuitkering is niet gebaseerd op de werkelijke beleggingsmix van de gepensioneerden maar op een belegging in minstens 65% renteloze staatsleningen.** Hierdoor zijn de uitkeringen systematisch te laag en wordt er structureel pensioenkapitaal in het fonds achter gehouden.
- **Medezeggenschap gepensioneerden**
De transitieplannen waarin de herverdeling van het pensioenkapitaal wordt geregeld, worden **afgesproken in overleg tussen werkgevers en werknemers**. De gepensioneerden komen hierbij niet aan bod terwijl ook hun pensioenvermogen bij deze ex-ante herverdeling is betrokken.

Hoe had het wel moeten

- **Collectief vermogen voor de gepensioneerden**
Het doel van een pensioen is een levenslange uitkering en niet een individuele pot die in een eindig aantal jaren leeg getrokken wordt. Het is daarom veel beter om de **hele groep gepensioneerden als één collectief te beschouwen**. De risicospreiding die zo ontstaat maakt het mogelijk ook in de uitkeringsfase risicodragend te blijven beleggen. Zo wordt het inflatierisico afgedekt. In het wetsvoorstel worden de gepensioneerden juist in sterke mate blootgesteld aan het inflatierisico.
- **Stabiliteitsbuffer**
Het inflatierisico kan niet afgedekt worden met renteloze staatsobligaties. Hiervoor zijn beleggingen in zakelijke waarden nodig. Het korte termijn risico hiervan kan het beste afgedekt worden met een bescheiden beleggingsbuffer.
Door de rendementen in eerste instantie te verrekenen met de beleggingsbuffer kunnen de pensioenuitkeringen gestabiliseerd worden terwijl er toch risicodragend belegd wordt.
- **Beleggingsvrijheid in plaats van beschermingsrendement**
De hoge rendementen van de pensioenfondsen over de afgelopen 25 jaar laten zien dat de fondsen prima in staat zijn om te beleggen in het belang van hun deelnemers. **Er is geen reden om een verplichte belegging in renteloze staatsleningen voor te schrijven**. Fondsbesturen moeten de ruimte krijgen om in overleg met de deelnemers zelf te beslissen hoe zij belegging en inflatierisico's af willen dekken.
Bij die verantwoordelijkheid hoort ook dat de werkelijke rendementen aan de deelnemers worden toegekend en niet een door de DNB vastgesteld 'beschermingsrendement' dat geen bescherming biedt tegen het inflatierisico.
- **Eerlijke toedeling van het bestaande vermogen.**
De afgelopen jaren zijn er hoge rendementen gemaakt. Bij de voorgestelde verdeling wordt echter **het rendement van renteloze staatsleningen gebruikt** als norm voor toekomstige rendementen. Hiermee wordt de vermogensoverdracht van

de oudere (50+) deelnemers naar de jongere deelnemers onherstelbaar gefixeerd. Daarmee wordt ieder perspectief op herstel van de gemiste indexaties ontnomen. Een eerlijke verdeling van het vermogen zou gebaseerd moeten worden **op de werkelijke rendementen.**

De pensioenen kunnen al jarenlang niet of nauwelijks geïndexeerd worden. Dat suggereert dat het slecht gaat met de pensioenen. Tegelijkertijd doen er ook berichtende ronde dat het geld tegen de plinten klotst en dat suggereert dan weer dat het juist heel erg goed gaat. Gelukkig kunnen we zelf nagaan hoe het zit, want de jaarverslagen zijn gewoon openbaar en gemakkelijk te vinden op het internet.

De inhoud (activa) van de pensioenpotten blijkt in de afgelopen 10 jaar ongeveer verdubbeld te zijn. De groei kwam tot stand doordat de inkomsten gemiddeld ongeveer vier maal zo hoog waren dan de uitkeringen. Tegelijkertijd nam het belang van de bijdrage door premies steeds verder af en bedraagt nu nog slechts een kwart van het totaal aan inkomsten. Het beleggingsrendement blijkt met afstand de grootste bron van inkomsten.

Omdat de discussies over de invloed van vergrijzing altijd een beetje vaag zijn, heb ik een voorbeeld uit de praktijk gekozen waarbij de vergrijzing veel hoger is dan de gemiddelde vergrijzing van Nederland. In de periode van 44 jaar die ik bij Hoogovens IJmuiden (nu onderdeel van Tata) heb gewerkt is het personeelsbestand ruimschoots gehalveerd als gevolg van de toegenomen productie efficiëntie. Niet helemaal onverwacht blijkt uit de jaarcijfers van het Hoogovens pensioenfonds dat de verhouding tussen premie-inkomsten en de uitgekeerde pensioenen ook ongeveer 1 staat tot 2 bedraagt. De jaarcijfers tonen ook aan dat ook voor het Hoogovens pensioenfonds geldt dat het belegd vermogen in 10 jaar tijd bijna is verdubbeld. Zelfs een buitengewoon hoge mate van vergrijzing heeft blijkbaar maar een beperkte invloed op het financieel resultaat van een pensioenfonds. De invloed van indexatie en vergrijzing wordt zwaar overtrokken. Dankzij het enorme kapitaal dat de pensioenfondsen in de loop van hun bestaan hebben opgebouwd en het behaalde langdurig gemiddelde beleggingsrendement is het belang van de hoogte van de premies en de uitkeringen naar de achtergrond aan het verdwijnen. Het kapitaal verdubbelt intussen elke 10 tot 12 jaar. Omdat de pensioenpotten nu al zo vol zitten en heel snel groeien kan de cumulatieve achterstand in indexatie gemakkelijk in 1 stap worden weggewerkt.

Alhoewel er nu al voldoende financiële ruimte is om de premies drastisch te verlagen is het wellicht verstandig om te wachten totdat het voor inflatie gecorrigeerde kapitaal nog een keer is verdubbeld. De verwachting is dat (zelfs bij pensioenfondsen met verwaarloosbare vergrijzing) de bijdrage van de premies dan zal zijn afgenomen tot ongeveer 1/8 deel van de totale inkomsten. Over 10 tot 15 jaar kan het al zover zijn. De premie levert dan geen noodzakelijke bijdrage meer aan de inkomsten en kan dan gemakkelijk worden gehalveerd.

Dat het mogelijk blijkt te zijn om jarenlang indexatie tegen te houden op basis van *een door de overheid opgelegde fictieve rekenrente* is zorgwekkend. Het behaalde resultaat is dat de pensioenpot in plaats van 10½ nu slechts 10 jaar nodig had om te verdubbelen. Terugkijkend is de kool het sop niet waard geweest.

Het rendement van de pensioenfondsen blijkt veel belangrijker dan de invloed van de indexatie, vergrijzing en premies bij elkaar. Daar moet zorgvuldig mee worden omgegaan. Acties vergelijkbaar met de pensioenroof van Lubbers moeten in de toekomst absoluut worden voorkomen. Nu heeft de overheid al de mogelijkheid om een fictieve rekenrente tegen een spotprijstje af te dwingen. *Ik vrees dat de overheid ooit in de verleiding zal komen om de pensioenfondsen te dwingen om leningen te verstrekken tegen een rente met een spotprijstje. Om de staatschuld te bekostigen of wat dan ook.* De pensioenfondsen moeten daartegen beschermd worden.

Samengevat:

1. Het huidige pensioenstelsel hoeft niet gewijzigd te worden.

2. De pensioenfondsen moeten worden beschermd tegen door de overheid opgelegde rentes en het onder dwang verstrekken van (goedkope) leningen.
3. De invloed van de vergrijzing op de pensioenpot wordt zwaar overdreven en vormt geen enkele rechtvaardiging voor het niet toepassen van indexatie.
4. De achterstand in de indexatie kan onmiddellijk volledig worden ingehaald.
5. Op termijn kan de premie drastisch worden verlaagd.

Ik sluit mij aan bij de inhoud van het

**ADVIES CONSULTATIE NIEUWE PENSIOENWET
VAN: PROF. DR. MR. H. VAN MEERTEN (WESTERBRINK)
AAN: STICHTING PENSIOENBEHOUD
DATUM: 29-1-2021**

Bezwaren KBO-Brabant tegen Wet toekomst pensioenen

Inleiding

KBO-Brabant heeft 125.000 leden en is daarmee na KBO-PCOB de grootste zelfstandige seniorenvereniging van Nederland. KBO-Brabant houdt zich bezig met de behartiging van de individuele belangen van zijn leden, de collectieve belangen van senioren in het algemeen en is daarnaast via zijn 285 lokale Afdelingen actief in het bevorderen van sociale contacten en een gezonde oude dag.

KBO-Brabant verwerpt het Pensioenakkoord en de verdere uitwerking daarvan om twee redenen:

1. Het Pensioenakkoord beoogt de oorzaken van de onhoudbaarheid van het huidige stelsel aan te pakken, maar doet dat niet. Het Pensioenakkoord is een ingewikkelde, technocratische, bureaucratische en onwerkbaar oplossing voor een probleem dat is ontstaan door verkeerde uitgangspunten in de totstandkoming van de Pensioenwet van 2007. Dit probleem kan op een aanzienlijk simpeler wijze worden opgelost dan met een herziening van het stelsel.
2. Het Pensioenakkoord kent talloze losse einden die bij verdere uitwerking onherroepelijk tot nieuwe, onoverkomelijke problemen zullen leiden die na enige tijd opnieuw voor onhoudbaarheid van het stelsel zullen zorgen.

Ad 1. De oorzaken van de onhoudbaarheid van het huidige stelsel

Vanaf 2003 is de regering in de aanloop naar de nieuwe Pensioenwet de verkeerde weg ingeslagen. De schijn werd opgeroepen dat de pensioenen 'gegarandeerd' zouden zijn. Van een 'garantie' of 'onvoorwaardelijk' pensioen is echter nimmer sprake geweest. Ook de toen geldende Pensioen- en Spaarfondsenwet (PSW) kende deze garantie niet.

De pensioenen werden onder de PSW als verzekerd beschouwd, omdat deze werden uitgevoerd door een fonds of verzekeraar, los van de werkgever; omdat kapitaaldekking als zekerstelling voor de uitbetaling van de pensioenen werd gebruikt; en omdat de premies en de technische voorzieningen met prudente normen werden bepaald.

De brief van Staatssecretaris Rutte van SZW van 6 februari 2004 (Kamerstuk Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 28 294, nr. 4) met de bij de brief behorende bijlage *Hoofdlijnen voor de regeling van het financiële toezicht op pensioenfondsen in de Pensioenwet* vermeldt onder onderdeel 11 het onjuiste standpunt over het onvoorwaardelijk ('gegarandeerd') zijn van het nominale deel van de pensioentoezegging: *"11. In de Pensioenwet zal onderscheid worden gemaakt tussen die onderdelen van de pensioen-overeenkomst die als onvoorwaardelijk worden aangemerkt en die onderdelen die als voorwaardelijk worden aangemerkt. Het nominale deel van de pensioenovereenkomst wordt in ieder geval als onvoorwaardelijk aangemerkt. Dit onvoorwaardelijke onderdeel dient met zodanig hoge mate van zekerheid door het pensioenfonds te worden veiliggesteld, dat – gerekend vanuit de evenwichtssituatie van het fonds – wordt voorkomen dat het fonds binnen 1 jaar terecht komt in een situatie van onderdekking. Deze mate van veiligstelling van het onvoorwaardelijk onderdeel zal plaatsvinden via wettelijke voorschriften aan de hoogte van het vereist eigen vermogen (door middel van de wettelijk vastgestelde risicomaatstaf)."*

Dit onvoorwaardelijke nominale pensioen heeft in feite nooit bestaan, bestaat ook nu niet en wordt in de Europese Richtlijnen terzake ook niet gekozen als uitgangspunt. Het Nederlandse kapitaalgedekte pensioenstelsel is gebaseerd op een premie die berekend wordt op basis van een opbouwperiode, een ambitieniveau voor de hoogte van de uitkering en een prudent verwacht rendement. Wordt het verwachte rendement over een langere periode gemiddeld niet gerealiseerd, dan moet de uitkering worden aangepast. Ook de

nominale uitkering is dus geenszins onvoorwaardelijk. Wordt er meer rendement gemaakt dan het prudent verwachte rendement, dan is er ruimte voor indexatie, nadat eerst de kosten van langer leven zijn verwerkt. De werkelijkheid over de laatste tientallen jaren is dat het prudent verwachte rendement niet alleen is gerealiseerd, maar dat er een aanzienlijk over-rendement is gemaakt. Een relatief gering deel van dit overrendement behoefde gebruikt te worden voor het afdekken van de kosten van langer leven. Het restant is sinds 2008 niet uitgekeerd, maar is verdwenen in stille reserves.

Het vigerende pensioenstelsel is slechts onhoudbaar, omdat ten onrechte wordt uitgegaan van een garantie en dit onterechte uitgangspunt leidt tot financieel-technische eisen die een enorm beslag leggen op de belegde middelen van een pensioenfonds. Na het vaststellen van de *Hoofdpijnen voor de regeling van het financiële toezicht op pensioenfondsen in de Pensioenwet* en nadat de Verzekeringskamer als toezichthouder werd overgenomen door De Nederlandsche Bank, ging de wetenschappelijke afdeling van deze bank over tot een onderzoek naar de nieuwe aanpak van het toetsingskader. Er werd een managementsysteem ontwikkeld: PALMNET, hetgeen staat voor Pension Assets and Liabilities Management Nederland, gepubliceerd in 2004. Op deze studie is het Financiële Toetsingskader (FTK) gebaseerd. Het voert te ver om hier in detail een beschrijving te geven van de inhoud van PALMNET. We volstaan met drie in het oog springende fouten waarmee het FTK op verkeerde benen werd gezet:

- a) opnieuw wordt ten onrechte uitgegaan van een gegarandeerde nominale uitkering;
- b) om een toetsingskader te ontwikkelen voor een dergelijke uitkering werd ten onrechte gebruik gemaakt van International Accounting Standard 19 (IAS19), een standaard die ontwikkeld is voor bedrijven die een pensioenfonds in eigen beheer hebben. Dat is in Nederland niet toegestaan. Hier geldt IAS26. Bij het gebruik van de uitgangspunten van IAS19 is een liquidatiemodel gebruikt, terwijl de Europese Richtlijnen voorschrijven dat pensioenfondsen moeten worden beoordeeld op continuïteitsbasis;
- c) voor het bepalen van de balanswaarde van de pensioenverplichtingen na indexatie is gebruik gemaakt van de theorie van prijsvorming van call opties. Daarmee worden pensioenverplichtingen ten onrechte gezien als producten die op financiële markten verhandelbaar zijn.

Uiteindelijk kwam, in het verlengde van de Pensioenwet die per 1 januari 2007 in werking trad, het FTK tot stand op grond waarvan de balanswaarde van de verplichtingen van pensioenfondsen (de technische voorzieningen) werd berekend op basis van de risicovrije rente. Dit alles omdat er ten onrechte van werd uitgegaan dat deze verplichtingen gegarandeerd waren. En als gevolg van deze aanpak kon niet meer worden geïndexeerd en liepen niet alleen alle deelnemers, slapers en gepensioneerden in totaal meer dan 20% indexatie mis, maar miste de Nederlandse fiscus jaarlijks miljarden aan inkomsten.

Maar stel nu dat die garantie echt zou bestaan, stel dat de pensioentoezegging echt onvoorwaardelijk is. Dan blijven toch twee vragen open staan:

1. Kán een pensioenfonds de nominale uitkering wel garanderen?
2. Was het niet eenvoudiger geweest de nominale garantie uit de bestaande Pensioenwet te verwijderen en er een voorwaardelijke uitkering van te maken? Met andere woorden: is een volledige ombouw van het pensioenstelsel naar persoonlijke pensioenvermogens op basis van een beschikbare premie het enige alternatief voor het onhoudbare FTK?

Omdat het pensioenfonds als enige middelen beschikt over de ingelegde premies en het rendement dat daarop wordt gemaakt en omdat de deelnemers, slapers en gepensioneerden als crediteuren van het fonds het eigendomsrecht op die middelen hebben, is het voor pensioenfondsen alleen mogelijk een garantie te geven als het fonds een eigen vermogen vormt. In het FTK-besluit staat omschreven wat het eigen vermogen van een pensioenfonds is:

"Het eigen vermogen van een fonds wordt met name gevormd door de volgende vermogensbestanddelen:

- a) *het gestorte aandelenkapitaal of waarborgkapitaal vermeerderd met de ledenrekeningen;*
- b) *de reserves;*
- c) *het onverdeelde positieve of negatieve resultaat;*
- d) *het cumulatief preferent aandelenkapitaal;*

- e) *de achtergestelde leningen;*
- f) *de effecten met onbepaalde looptijd en andere vermogensinstrumenten;*
- g) *de helft van het obligo van het geplaatste kapitaal of van het in aandelen verdeeld waarborgkapitaal."*

Uit dit citaat uit het *Besluit Financieel Toetsingskader* blijkt dat het eigen vermogen geen betrekking kan hebben op pensioenfondsen, wat immers stichtingen zijn en dus niet beschikken over aandelenkapitaal. Het enige onderdeel van de bovenstaande beschrijving van het eigen vermogen waarover ook pensioenfondsen beschikken, bestaat uit de reserves, in pensioentermen ook wel de buffers genoemd. Maar hier is juist ook weer de Europese Richtlijn IORPII van toepassing, waarin de buffer – in geval van het geven van garanties – beperkt is tot 4 à 5%. Maar in dat geval geven pensioenfondsen een garantie voor het resultaat van de beleggingen en dat doet het pensioenfonds niet.

De tweede vraag – of het niet eenvoudiger was geweest om de nominale garantie uit de bestaande Pensioenwet te verwijderen en er een voorwaardelijke uitkering van te maken – is feitelijk uitgangspunt geweest bij het Pensioenakkoord dat in het voorjaar tot stand kwam. Maar de inkt van dat akkoord was nog niet droog of DNB verklaarde dat ook bij een onzekere uitkomst van de toegezegde uitkering (een inspanningsverplichting in plaats van een resultaatsverplichting) de risicovrije rente als discontovoet moet worden gehandhaafd. Hier treedt DNB, en in het verlengde daarvan ook Minister Koolmees, buiten de uitgangspunten van het PALMNET-model. Want als de garantie niet bestaat, is er ook geen waardering nodig op basis van de principes die in dit model zijn uitgewerkt.

Wat had dan moeten gebeuren toen in 2006 over de Pensioenwet werd besloten? De rente was over een langere periode al aan het dalen. De vigerende PSW kende een maximum prudent verwacht rendement van 4% en al in de negentiger jaren werden vanuit het Actuarieel Genootschap geluiden gehoord dat aanpassing naar bijvoorbeeld 3% noodzakelijk zou zijn. De Commissie Parameters zorgt elke vijf jaar voor een update van het prudent verwachte rendement, op grond waarvan de premie kan worden vastgesteld. Ditzelfde rekenrendement zou moeten worden gebruikt voor de berekening van de balanswaarde van de verplichtingen. Op dit moment zou dat percentage 2,7% zijn. Een dergelijke marginale aanpassing zorgt er bovendien voor dat de premiedekkingsgraad weer op 100% komt. De premiedekkingsgraad is nu al jaren aanzienlijk lager dan 100% met als gevolg dat slapers en gepensioneerden een omvangrijke bijdrage moeten leveren aan de opbouw van pensioenrechten van actieve deelnemers.

Bezwaren KBO-Brabant tegen Wet toekomst pensioenen

KBO-Brabant heeft fundamentele bezwaren tegen de Wet toekomst pensioenen.

- a) Het invaren volgens het standaard-transitiepad dreigt te leiden tot een enorme onteigening ten koste van oudere deelnemers en gepensioneerden. De huidige lage rente zal naar verwachting nog jaren leidend zijn in de economie, zeker nu de coronacrisis de schuldpositie van overheden voor de komende tijd ernstig zal belasten. Ondanks de gemiddeld gerealiseerde rendementen van meer dan 6% die op de inleg van de premies van oudere deelnemers en gepensioneerden werden gemaakt, worden zij afgescheept met een persoonlijk pensioenvermogen dat op zijn best net voldoende zal zijn om de nominale uitkering te realiseren. In de meeste gevallen zal gevreesd moeten worden voor een korting. KBO-Brabant is van mening dat, als er al een nieuw stelsel moet komen met persoonlijke vermogens, de belegde middelen van pensioenfondsen dan verdeeld moeten worden onder deelnemers, slapers en gepensioneerden op basis van de afgedragen premies en het rendement dat daarop is gemaakt. In het verleden heeft de Tweede Kamer, terecht, bij de behandeling van de Wet Groenman/Nypels uitgesproken dat het rendement dat gemaakt wordt op de ingelegde premie, in dit geval van slapers, ook dient toe te vallen aan die slapers. Daardoor kregen de slapers recht op indexatie en was het voordien bestaande probleem van de pensioenbreuk opgelost. Datzelfde uitgangspunt moet nu ook gelden.
- b) KBO-Brabant heeft grote bezwaren tegen het opleggen van enige vorm van lifecycle beleggen. Lifecycle beleggen leidt ertoe dat over het te lage vermogen dat ouderen en

gepensioneerden zouden krijgen toegewezen volgens het standaard-transitiepad, ook nog een relatief laag rendement zou worden berekend, waardoor indexatie ofwel uitzichtloos ofwel marginaal zou worden. Bij een adequaat beleggings- en risicobeleid maken pensioenfondsen een bevredigend rendement, waarvan de prudente verwachtingen op wetenschappelijk verantwoorde basis door de onafhankelijke Commissie Parameters worden vastgesteld. Opnieuw worden hier weer voorwaarden opgelegd die zekerheid op zekerheid stapelen, terwijl de nominale uitkering niet onvoorwaardelijk is.

- c) KBO-Brabant is van mening dat de overgangsperiode tot aan de invoering van het nieuwe stelsel veel te lang is. Gepensioneerden krijgen nu al twaalf jaar geen indexatie meer en die periode dreigt met zes jaar te worden verlengd. Hierdoor wordt een hele generatie gepensioneerden een waardevast pensioen onthouden, terwijl de middelen daarvoor ruimschoots beschikbaar zijn. De onzekerheid in de overgangsfase blijft groot en de koopkracht blijft dalen.
- d) Tot nu toe wordt weinig aandacht besteed aan de problemen die de overgang van het ene naar het andere stelsel kent. Nu al worden er door pensioenfondsen veel fouten gemaakt en zitten er in de administratieve verwerking van gegevens vele onvolkomenheden. Gevreesd moet worden dat bij de overgang naar het nieuwe stelsel veel mis zal gaan. Bovendien brengt de overgang veel kosten met zich mee. Aantrekkelijk voor talloze adviesbureaus, accountantskantoren, actuarissen en ICT'ers, maar buitengewoon ongunstig voor deelnemers, slapers en gepensioneerden.
- e) KBO-Brabant wijst het inperken van individuele juridische bezwaarmogelijkheden tegen de invoering van nieuwe contracten categorisch af. In een rechtstaat behoren burgers beschermd te worden tegen dreigende onteigening. Bij twijfel over de rechtvaardigheid en de juridische houdbaarheid van opgelegde contractwijzigingen moet de rechter individueel uitspraak kunnen doen.

's-Hertogenbosch, 11 januari 2021